

Statens vegvesen
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Deres ref

Vår ref
18/1521-

Dato
13. desember 2024

Bompengefinansierte bypakker og håndtering av ev. merinntekter

Porteføljestyling har de senere år blitt lagt til grunn for styring av bompengepakker med parallellinnkreving. Dette innebærer at tiltakene/prosjektene som skal bompengefinansieres tilpasses inntektene i pakken. Dette er et viktig prinsipp. Det er imidlertid noe ulik ordlyd i omtalen av porteføljestyling i de ulike proposisjonene om bompengepakker som over tid er lagt fram for Stortinget, og det fremgår ikke nødvendigvis av proposisjonen hva som skal skje dersom inntektene i pakken blir høyere enn opprinnelig beregnet. Vi vil da kunne ha en situasjon der de faktiske bompengeinntektene nås før den fastsatte bompengeperioden er nådd og det gjenstår tiltak/prosjekter i porteføljen. Dette kan gi rom for ulike tolkninger og skape usikkerhet om hva som egentlig utgjør rammene for slike bompengepakker. Statens vegvesen har i denne forbindelse bedt om en presisering fra Samferdselsdepartementet.

Problemstillingen ble aktualisert i Bypakke Grenland fase 1, hvor lavere trafikkavvisning og lavere rentekostnader enn det som ble lagt til grunn i Prop. 134 S (2014-2015) gjorde at den økonomiske rammen som var anslått, ble nådd raskere enn bompengeperioden som ble vedtatt. Denne konkrete saken er svart ut i brev av 11. november 2024 fra Samferdselsdepartementet til Bystrategi Grenland.

Samferdselsdepartementet viser til supplerende tildelingsbrev nr. 1/2020 der det framgår: *«Bompengefinansierte bypakker skal porteføljestyres i tråd med de økonomiske forutsetningene som er lagt til grunn i stortingsbehandlingen. Dette innebærer at prosjektene skal gjennomføres innenfor en fastsatt økonomisk ramme. Kostnadsøkninger og/eller inntektssvikt i bypakker skal håndteres ved kutt i porteføljen, og ikke ved økte takster og/eller forlenget innkreving. Det vil ikke være aktuelt framover å legge fram reviderte pakker for Stortinget utelukkende for å dekke inn kostnadsøkninger i enkeltprosjekter eller inntektssvikt som følge av lavere trafikk enn forutsatt. Staten vil legge vekt på at framtidige bypakker blir*

dimensjonert til den faktiske inntektsstrømmen. Dersom kostnadene i porteføljen overskrider forventede inntekter, vil staten legge stor vekt på å redusere kostnadene i pakken.

Kostnadsreduksjoner i den samlede porteføljen og/eller inntektsøkninger vil gi rom for å redusere bomtakstene og/eller innkrevingsperioden. Det må vurderes nærmere i hver enkelt sak om dette krever nytt framlegg for Stortinget.»

Det er en viktig føring for bompengefinansierte bypakker at porteføljen av tiltak/prosjekter skal dimensjoneres etter inntektsstrømmen. Hvis inntektene ikke strekker til for å fullføre porteføljen innenfor den bompengeperioden eller med de takstene Stortinget har vedtatt, skal det som en hovedregel kuttes i porteføljen.

Det kan imidlertid forekomme tilfeller der det beregnede økonomiske anslaget for inntektene nås tidligere enn ved den fullførte bompengeperiodens utløp og det fortsatt gjenstår tiltak/prosjekter i porteføljen som er lagt fram for Stortinget. Etter vår vurdering er den økonomiske rammen som oppgis i bompengeproposisjonen et estimat som vil være påvirket av mange elementer. Dette vil kunne være forventet trafikk, gjennomsnittstakst, innkrevningstid, tidspunkt for eventuelle låneopptak og lånerente, innkrevingskostnader, samt eventuelle statlige bidrag og bidrag fra lokale myndigheter. Dersom en bompengepakke/bypakke skal styres etter et foreløpig beregnet estimat for en økonomisk ramme, vil det derfor kunne øke kompleksiteten og usikkerheten i porteføljestyringen, samtidig som handlingsrommet både for finansiering og trafikkregulering reduseres. Dette vil dessuten kunne redusere muligheten for å nå nullvekstmålet i pakker/byvekstavtaler der dette er aktuelt.

Det er flere proposisjoner om bompengefinansierte bypakker som er lagt fram for Stortinget den senere tiden, som har formuleringer om at dersom inntektene i pakken blir høyere enn forventet kan de brukes til å finansiere flere av prosjektene i pakken når dette er ønsket lokalt. Et eksempel Bypakke Nedre Glomma, der Samferdselsdepartementet i brev av 27. mai 2024 skriver: «*Dersom enkeltprosjekter i porteføljen blir billigere og/eller inntektene i pakken blir høyere enn beregnet, kan det derimot være rom for at flere prosjekter i den vedtatte prosjektporteføljen blir gjennomført.*». Det er også flere andre eksempler på tilsvarende håndtering.

På denne bakgrunn mener departementet at det kan legges til grunn at det er den fastsatte gjennomsnittstaksten og fastsatt innkrevningstid som utgjør rammen for den bompengefinansierte bypakken, ikke estimatet av en økonomisk ramme. Dette bl.a. for å unngå at det blir for mange parametre å styre etter, noe som i sin tur kan redusere muligheten for måloppnåelse. Dette innebærer at dersom en bompengepakke har høyere inntekter enn det som ble beregnet, kan innkrevingen fortsette fram til den fastsatte innkrevningstiden og inntektene benyttes til å finansiere gjenstående prosjekter/tiltak i den framlagte porteføljen. Det er imidlertid en sentral forutsetning at dette også er i tråd med slik lokale myndigheter ønsker det. Det kan altså legges til grunn at det er i tråd med retningslinjene at høyere inntekter i en pakke enn opprinnelig beregnet, vil kunne gi

muligheter for enten lavere takster, kortere innkrevingstid og/eller mulighet for å gjennomføre flere av tiltakene i pakkens fastsatte portefølje, og at valget er basert på hva lokale myndigheter selv ønsker. Dette er også i tråd med Statens vegvesens vurdering i saken om overgang mellom fase 1 og fase 2 i Grenland, der det ble anbefalt at innkrevingen i bypakken kunne fortsette innenfor tidsrammen på maksimalt 10 år, i tråd med gjeldende praksis og retningslinjene for bypakker. Vi viser her også til at Samferdselsdepartementet støttet denne vurderingen i brev av 11. november 2024.

Med hilsen

Ingun Hagesveen (e.f.)
avdelingsdirektør

Hanne Søiland
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer